

---

*Ю.М.Шевченко,
аспірант кафедри історії
та політології НУБіП України*

СЕКУЛЯРИЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Релігія була й лишається сьогодні важливим чинником розвитку будь-якої цивілізації. Її місце в житті того чи іншого соціуму визначається різними обставинами: рівнем розвитку суспільства, суспільної свідомості, культури, традиціями, впливом суміжних соціально-політичних утворень (наприклад, Візантія і Київська Русь).

Вплив релігії реалізується через її суспільні функції в суспільстві, а саме: світоглядну, компенсаційно-терапевтичну, комунікативну, інтегративну, дезінтегративну, легітимізуючу, регулятивно-нормативну та ін. Виконання цих функцій (особливо регулятивно-нормативної) переконливо демонструє, що релігія небезпідставно претендує на регламентацію життя людини (починаючи з побутових настанов і кінчаючи мораллю) й суспільства в цілому. Можна навести приклади впливу релігії на культуру (наприклад, заборона на всі види образотворчого мистецтва в ісламі), на науку (наприклад, інквізиція в середньовічній Європі та її гоніння на вчених – Галілей, Д.Бруно.), на політику (наприклад, політична діяльність римо-католицької церкви в дусі концепцій Августина Блаженного й Фоми Аквінського, сучасна політика Ватикану, а також теократичні ісламські режими в сучасному Ірані, деяких інших країнах Сходу тощо).

У сучасному світі роль релігій досить значна, хоча треба мати на увазі, що багато що залежить від вміння тієї чи іншої з них адаптуватись до сучасних реалій в швидкоплинному світі.

Нині секуляризаційні процеси невпинно тривають. Це стосується й сучасного українського суспільства. Нова фаза цього процесу характеризується як постсекуляризація, у межах якої розвиваються нові форми релігійності. Зміна функцій інституту релігії, конфесійна невизначеність серед вірян і втрата їх довіри до церкви як провідної соціальної організації призвели до того, що позиції традиційних вірувань було порушено з появою новітніх релігійних рухів і течій. Це позначилося на характері змін у суспільній свідомості щодо місця та ролі в суспільстві релігії як соціального інституту. Суть

проблеми полягає в тому, що в наш час тлумачення процесу секуляризації виходить за традиційні парадигмальні межі.

Мета цієї статті – теоретичний аналіз сутності секуляризації, тенденцій її змін та особливостей розвитку в сучасному українському суспільстві.

Зміна ролі інституту релігії в сучасному українському суспільстві засвідчує невизначеність теоретико-методологічних досліджень змісту секуляризації релігії на сучасному етапі. Методологічна основа аналізу сутності секуляризації в межах традиційного розуміння терміна «секуляризація» лишається адекватною для дослідження процесу секуляризації на протосоціологічному та класичному етапах розвитку соціології.

В історії людства функціональний вплив релігійного комплексу на суспільство та людину ніколи не був постійним. Він змінювався залежно від того, яке місце в соціальному світі займала релігія. Спробуємо розглянути цей вплив на зміну змісту та обсягу функціонування релігійного комплексу в соціальному світі через поняття «сакралізація» і «секуляризація».

Сакралізація (від лат. sacer – священний) відображає розширення соціального простору і сфери функціонального впливу релігії на соціум, поширення релігійного санкціонування на діяльність соціальних інститутів, поведінку і діяльність індивідів через надання їм статусу священних. Секуляризація певною мірою є специфічною реакцією на процес сакралізації та означає процес звуження впливу релігії через звільнення від сакрального, релігійного. Тому в історії людства сакралізація та секуляризація постають як взаємопов'язані, оскільки суттєво впливають одна на одну, а часто й зумовлюють одна одну.

Термін «секуляризація» хоча й часто застосовується в науці, все ж має певну невизначеність. У соціологічній рефлексії тенденції зміни сутності цього терміна відображено в дискусії щодо розуміння причин і наслідків секуляризації в контексті перспектив релігії на майбутнє.

Багато науковців констатують, що доля релігії підійшла до радикального повороту – повороту «в іншу форму діяльності, ніж творіння трансцендентних побудов і ставлення до них» [3, 287].

Для більшості сучасних людей традиційні способи освячення світу історичними релігіями втратили сакральний сенс. Проте секуляризація не обов'язково заперечує ідею Бога або релігію. Навпаки, вона може позитивно ставитися до релігії, традицій та обрядів, навіть

бути підкреслено релігійною. Але в її суті – поділ людського буття на дві сфери: світську та релігійну, що не перетинаються одна з одною.

Єпископ Віденський та Австрійський Іларіон (Алфеев) називав секуляризацією «прагнення витиснути релігію із суспільної сфери, відвести їй місце на задвірках людського буття, звести її виключно до сфери приватного життя окремих індивідуумів»[4, 56] – процес, що активно триває майже в усіх європейських країнах. Такий «зовнішній» погляд на секуляризацію слід доповнити поглядом «зсередини». Мається на увазі те, про що писав протопресвітер Олександр Шмеман: «Секуляризм – це насамперед заперечення поклоніння» [2, 76].

Отже, з одного боку, секуляризація руйнує традиційні форми сакральності і, в принципі, зумовлює їх десакарлізацію. А з іншого – готує соціальний і духовний ґрунт для виникнення й існування нових форм сакральності, які відповідають новим соціально-історичним умовам. Так, секуляризація тих чи інших явищ релігійного життя може спонукати їх до еволюційних змін, що часто сприяє збереженню ядра релігії як такої.

На думку українського соціолога і філософа Л.С.Йосипенка, секуляризацію, як модерну конфігурацію теолого-політичної проблеми, не можна просто звести до актів відокремлення Церкви від держави та до історії вільнодумства доби Просвітництва, оскільки секуляризація є процесом, який розпочинається тоді, коли розмежується компетенція Церкви та держави, розпочинається становлення модерних держав, і зовсім не означає втрати державою релігійних функцій чи Церквою – функцій державних [6, 59].

Так, централізація влади, зміцнення державних інститутів, перебирання окремих політичних функцій Церкви державою призводить не до десакарлізації політичного життя, а навпаки – супроводжується сакралізацією влади, тоді як Церква у момент становлення модерної держави перебирає на себе опікування душами, й монархів включно. Перерозподіляючи повноваження між собою, обидві інституції продовжують служити одна одній, доповнюючи одна одну. Історія таких взаємин дала можливість тому ж Л.С.Йосипенку дійти висновку: звільнення від опіки Церкви відбувається відповідно до певної релігійної логіки, точніше – відповідно до тих уявлень про роль держави, життя суспільства, співвідношення церковної та державної компетенції, які склалися в певній релігії. Отже, процеси секуляризації, зумовлені релігійними доктринами, слід розглядати

у світлі цих доктрин. Теорії про богоданість монарха і влади зокрема, про божественне право монарха, поширені в ранньомодерний період, є найкращими ілюстраціями такої логіки, яка спричинює навіть виникнення двох окремих теологій: «церковної» та «секулярної» [6,47]. Згодом це спричиняє прискорене становлення автономних соціальних інститутів, які мають власні ідеології, унаслідок чого релігія стає «інституцією поміж інших», а політична влада втрачає свій релігійний фундамент.

У наукових джерелах наявна розбіжність у розумінні причин і наслідків секуляризації, а також перспектив релігії на майбутнє. М.Вебер описав процес раціоналізації соціального і духовного життя як «розчаклування світу» (інші його іменування – секуляризація, десаκραлізація суспільства). У межах історії релігії (М.Вебер) кульмінацією історії західних держав стає секуляризація, а в межах історії метафізики кульмінацією історії є освітвлення (обмирщення – Ф.Гегель, Ф.Ніцше, М.Гайдегер). Альтернативність відмінних між собою підходів спровокували у ХХ ст. «суперечку щодо секуляризації» (Г.Блюменберг, Е.Канторовіч, К.Льовіт, К.Шмітт, Л.Штраус).

Одні дослідники (О.Конт, К.Маркс, Е.Фромм) вважали, що секуляризація – це незворотний процес, який неухильно призводить до скорочення сфери дії релігії, до неухильного її занепаду і зникнення. Інші (П.Бергер, Т.Парсонс) стверджують, що секуляризація означає лише видозмінювання релігії: на місце тим формам релігії, що вичерпали себе, приходять нові, у яких і далі існує релігія.

На мій погляд, сучасний стан дискурсу секуляризації в соціології – період переосмислення сталих понять і підходів. Для західної соціології ХХ ст. характерними є суперечливі трактування секуляризації. Одні провідні соціологи релігії пов'язували її розвиток насамперед зі втратою того позитивного, конструктивного, що вона несла суспільству й людині. П.Бергер поставив питання про правомірність розцінювати результат трансформації ХVІІІ–ХІХ ст. як секуляризацію [7, 54], відтак висловивши сумніви щодо універсальності парадигми, крізь призму якої десятиліттями досліджувалися процеси в релігійній сфері. На його думку, релігія та її інституційні форми якісно змінюються. Межа ХХ–ХХІ ст. – це четверта соціальна форма релігії – її структурна приватизація. Це означає, що форми приватизованої релігійності будуть не просто співіснувати, а переважати над традиційними релігійними практиками й інституційними

формами. Н.Баррет також не знаходить класичних ознак секуляризації. На його думку, релігія, навпаки, в сучасну епоху зазнає період якісних змін і перебуває на піднесенні. Ці процеси визначаються як десекуляризація (П.Бергер) [1], «духовна революція» (П.Хілас) [11].

Інші, наприклад О'Ді, наголошували на її конструктивному аспекті: розвиток раціональності мислення, науки, техніки, політичної демократії. Тож у першому випадку розглядалася деградація релігійної першооснови в культурі, а в другому – розвиток у ній світського начала. У контексті теорії глобалізації глобалізація розглядається як чинник поляризації релігій. Усі релігії світу нині транснаціональні і мають глобальний характер. Глобалізація релігійних рухів несе в собі прогресивні соціальні зміни, які мають прямі наслідки в політиці й суспільстві, впливають на культуру.

Щодо ринкової моделі секуляризації (Р.Старк) релігійний вибір є або має бути раціональним. Постійний потенціал людського попиту на релігійні товари в часі і між суспільствами, постачання цих релігійних товарів змінюється. А якщо існують різноманітні постачання релігійних товарів і наявна значна релігійна різноманітність, це сприяє кращій релігійній життєдіяльності. Прибічники класичної моделі секуляризації відзначають досить «напружені» стосунки між релігією і сучасністю, а дослідники ринкової моделі, або «нової парадигми» (С.Варнер, Р.Фінк, Р.Старк), пропонують поєднати їх, розглядати релігію як компонент сучасності, що «живе» в умовах вільного ринку, який пропонує «різні варіації плюралізму». Плюралістична ситуація – це ситуація ринку: релігія має бути «продана» клієнтам. Релігійні інститути стають торговими агентствами, релігійні традиції – споживчим товаром. Усе це – емпірично споглядабельні процеси в сучасному суспільстві. Теорія визначає раціональність як потребу людини. А релігія, за своєю суттю, стає раціональною відповіддю на потреби людини. Теорія раціонального вибору є прогнозуванням кінця релігії. Прихильники цієї теорії роблять акцент на раціональність і на пропозиції чинників у релігійному житті. Як вважає Р.Старк, теорія секуляризації і подібні до неї вчення мають справу лише з «попитом» на релігію та ігнорують «пропозицію».

Релігію забезпечують компенсатори у вигляді релігійних товарів. Компенсатори – це постулати винагороди, суттєві обіцянки або боргові розписки, і не обов'язково релігійного характеру. Релігійні фахівці (священики) виступають посередниками між людьми і

сприяють розвитку релігійних організацій, які існують за гроші, надані людьми за бажані результати [9].

У своїй сукупності і взаємодії основні сучасні теорії відображають складний і неоднозначний характер впливу секуляризації не тільки на релігію, але й на все сучасне життя.

Важливо з'ясувати, чи є секуляризація звільненням від релігії та чинником появи нових форм релігійності. Щоб відповісти на це, слід мати на увазі, що процес сакралізації має суперечливий характер. Адже релігія може пристосовуватися до наявних форм буття, реалізовуватися в нових формах, які зовнішньо суттєво відрізняються від традиційних. Оскільки релігія змушена певною мірою реагувати на виклики з боку соціуму, то в цьому контексті секуляризація може означати модернізацію, навіть трансформацію форм релігії.

Подолати альтернативу понять «світське» та «секуляризація» намагається М.Гоше, застосовуючи термін «вихід із релігії». Він запропонував говорити про «вихід із релігії», щоб охарактеризувати рух модерності, уникаючи при цьому термінів «переходу до світськості» чи «секуляризації» [6, 49].

Я погоджуюся з позицією, відповідно до якої секуляризація означає зміну релігії, але не обов'язково призводить до зменшення її значення, яке тільки інакше виявляється.

Ф.Шандор вважає, що багато секуляризаційних елементів за своєю суттю є досить стійкими – вони існували й існують впродовж багатьох поколінь людей. Водночас чимало з них характерні лише для тієї чи іншої спільноти (племені, етносу, нації), тієї чи іншої території (континенту, кліматичної зони), того чи іншого історичного процесу [12, 47]. Саме наявність таких елементів дали змогу дослідникові систематизувати, локалізувати їх у зв'язку з факторами їх стабільності, що дало підставу говорити не тільки про секуляризацію релігії взагалі, а й про наявність багатьох її різновидів. Звідси вчений доходить висновку, що секуляризація релігії у соціумі виступила системно-функціональним чинником соціальної поведінки людини, засобом утвердження суспільного буття індивіда [12, 49].

У сучасному суспільстві очевидною є розбіжність між релігійно-конфесійною належністю та іншими соціальними ролями. Проте релігія як соціальний інститут вже не виконує в сучасному суспільстві ролі соціального «ліфта». Вона стає приватною справою віруючих. Більше того – стає позаконфесійною. Це дало можливість науковцям

звернути увагу на явище постсекуляризації, у межах якої розвиваються нові форми релігійності [8, 122]. Згідно з сучасними українськими релігієзнавцями (А.М.Колодний, В.І.Лубський) це – такі форми:

1) неохристиянство та течії християнського коріння – Церква Повного Євангелія, Богородична церква, Церква Ісуса Христа Святих останніх днів (мормони), Новоапостольська церква, Церква Христа, Церква нового Єрусалима, харизматичні церкви;

2) релігії орієнталістського спрямування (або східні релігійні течії) – Товариство свідомості Крішні, Товариство трансцендентальної медитації, послідовники Саї Баби, центри Шрі Чінмоя, Дзен-буддизм, Нітірен, Вселенська чиста релігія (сахаджа йога), Всесвітня віра Багаї, АУМ Сінрікьо;

3) синтетичні неорелігії – Церква об'єднання, Велике Біле братство; езотеричні об'єднання – теософія, братство Грааля, асоціація Жива етика (Агні-йога);

4) неоязичництво – друїдизм, ведизм, арійський рух, тенгріанство, Рідна віра, РУНвіра, Собор рідної віри, Ладовірство, Великий вогонь;

5) сайєнтологічні (наукологічні) рухи – Діанетика, Наука розуму, Християнська наука;

6) демоністичні культури – сатанізм.

Слід брати до уваги те, що секуляризація розвивається в специфічних формах у кожному конкретному суспільстві, залежно від його особливостей. Зокрема, секуляризаційний процес у ранньомодерній Україні – невід'ємний від тих релігійних процесів, які тут відбуваються.

Для України початку 90-х років була характерна переконаність, що в суспільстві відбувається релігійне відродження. Це дало підставу деяким науковцям стверджувати, що процес секуляризації має чітку тенденцію до звуження. Але фактом лишається те, що за останні 15 років зростання релігійної самоідентифікації, кількість релігійних організацій практично не змінилася. До причин спаду динаміки чисельного зростання релігійних організацій можна віднести факт «насичення» складу цих організацій. Український соціолог і дослідник релігії О.Панков припускає, що релігійні організації вже «обрали» всіх своїх послідовників [8, 123]. Саме в цьому – основна причина малої ефективності потужних місіонерсько-пропагандистських кампаній різних релігійних конфесій, яка призводить, головню, до «перетікання» вірян із однієї релігійної організації, конфесії в інші [8, 123].

Зазначимо, що «перетікання» вірян із однієї конфесії в іншу взагалі є знаковим моментом у характеристиці релігійної ситуації в сучасній Україні. Однією з причин такого «перетікання» є «наївно-магічне» ставлення до наслідків культової діяльності, тобто очікування її швидких позитивних результатів. Якщо цього не відбувається, то такий «здобувач» продовжує свої пошуки в інших конфесіях. Це дає можливість деяким дослідникам стверджувати те, що однією з тенденцій трансформації масової релігійності в сучасній Україні є формування імітативної релігійності [8, 243], основу якої становить концепція «культурного інсценування» (Л.Г.Іонін), згідно з якою засвоєння культурних форм починається із засвоєння їх зовнішніх атрибутів (тут – із засвоєння елементів культової практики), а зміст культурних форм відіграє вторинну роль, оскільки є необов'язковим і легко замінюється [5, 219]. Культова практика тоді має репрезентативний, показний, по суті – «ігровий» характер. Її успіх – це успіх ідентифікаційного пошуку.

Другий та вирішальний етап культурного інсценування (коли воно перестає бути інсценуванням) – засвоєння певного теоретичного ядра і вироблення відповідного морально-емоційного настрою. Подібний «перевернутий» шлях формування релігійності зумовлює специфічність сучасної масової релігійності. Як зазначає О.Панков, віряни, які обминули традиційний спосіб вироблення релігійності, не просто «перескочили» певні етапи формування релігійності: у них відсутнє цілісне уявлення про культурну парадигму, в межах якої треба їм тепер існувати. Як правило, сучасні віряни не проходять у своєму наверненні навіть цього «перевернутого» шляху і залишаються на першому, репрезентативному, імітативному етапі.

Розглянемо причини такого способу формування релігійності. Найзагальнішим мотивом, як ми вже зазначали, є нездатність релігійних організацій повноцінно виконувати функції соціального інституту [8, 102–112]. Православні соціологи О.Кирліжев і К.Троїцький відзначають нездатність більшості сучасного духовенства впливати на засвоєння вірянами теоретичного ядра православ'я через власну вкрай низьку теоретичну підготовку. Таких представників духовенства вони називають «требовиконавцями» [8, 123]. О.Панков підкреслює певне відторгнення релігійними «пошукачами» тереотико-ідеологічних засад православ'я. Ситуацію поглиблюють і суперечності різноманітних православних юрисдикцій в Україні, і їх претензії

на монополію. Результатом сказаного є повільний процес зникнення довіри до Церкви і до всяких форм традиційної релігійності.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства серед сучасної молоді спостерігається зростання «заявленої» релігійності. Нині в соціології релігії щодо молодіжної релігійності застосовується термін «авангардна релігійність» [8, 124]. Останнім часом спостерігається активна позаконфесіоналізація молодіжної релігійності, ознаками якої є високий ступінь толерантності. Своєрідним результатом секуляризаційних процесів є виникнення і поширення «нової релігійності», або «популярних релігій», нових релігійних і релігієподібних культів, підпільних церков.

О.Панков прогнозує, що більшість наявних в Україні нетрадиційних релігійних рухів (НРР) займуть стійку позицію в конфесійно-релігійній структурі українського суспільства. По-перше, їхня ідеологія цілком відповідає релігійним пошукам сучасних українських вірян. По-друге, НРР обирають довгострокові стратегії адаптації, які завершуються так званою «акомодацією», тобто таким станом, коли конфлікти вирішуються, а конфліктні елементи перетворюються у взаємотерпимість (толерантність). Лише незначна частка НРР обирають короткочасні стратегії адаптації, яка передбачає таку форму пристосування, як «заколот». Незважаючи на те, що нині НРР набрали глобального поширення, нетрадиційні релігійні організації в Україні, як правило, малочисленні. Однією з причин малочисленності НРР є негативне ставлення до них громадської думки та ЗМІ.

Вітчизняні дослідники вважають, що, на відміну від традиційного вибору релігії, процеси, які відбуваються сьогодні у сфері неорелігійності, мають дещо інший характер. Це пояснюється відсутністю впливу усталеного релігійного середовища та відсутністю попереднього релігійного досвіду [10, 3]. Таке обрання, власне, і не є вибором, оскільки в людини немає можливості пізнати різні релігії, порівняти їх відмітні віровчення, обрядову практику, зумовлений релігійністю спосіб життя. Цей вибір більше нагадує просте прийняття релігії, оскільки не відбувається, зрозуміло, якийсь духовний пошук істинності того чи іншого вчення. Найбільш достовірним поясненням зміни релігії є незадоволення особи попередньою релігією, що й породжує прагнення віднайти в новій системі відсутні чи дискредитовані у старій елементи істинності. Релігійність

нетрадиційних вірян позбавлена загалом негативізму, нетерпимості щодо інших вір.

Як бачимо, на індивідуальному рівні процес обрання нової релігії надзвичайно персоніфікований. Зовнішні чинники майже не впливають на вибір, який детермінований внутрішніми мотивами і духовними потребами потенційних прихильників нетрадиційних учень.

Незважаючи на кількаразове збільшення вірян в Україні за роки незалежності, загалом нинішня релігійність конфесійно не окреслена та релігійно розмита [10, 9]. Процеси конфесіоналізації віросповідності відбуваються надто повільно за явною еkleктичністю самої віросповідності. Можна погодитися з думкою Л. Філіпович, що, незважаючи на значний чисельний приріст релігійних громад, рівень релігійності в Україні загалом зріс неістотно, а ставлення населення до релігії не зазнало кардинальних змін. Тобто, в свідомості переважної більшості сучасних українців релігія не займає центрального чи домінуючого місця.

Отже, релігія змушена тією чи іншою мірою реагувати на постійні виклики з боку соціуму. У цьому контексті секуляризація може означати:

1. модернізацію, трансформацію форм релігії, що, зрозуміло, не обов'язково зумовлює звуження її функціональності в суспільстві, оскільки вона може пристосовуватися до наявних форм буття, реалізовуватися у нових формах, які зовнішньо суттєво відрізняються від традиційних;

2. секуляризація є характерною рисою сучасного суспільства саме в тому, що традиційні релігійні символи і цінності не можуть виконувати, як колись, функцію інтеграції суспільства;

3. релігія стає приватною справою вірян. Більше того, вона стає позаконфесійною. Це дає змогу говорити про явище постсекуляризації, у межах якої розвиваються нові форми релігійності: 1) неохристиянство та течії християнського коріння; 2) релігії орієнталістського спрямування (або східні релігійні течії); 3) синтетичні неорелігії; 4) неоязичництво; 5) сайєнтологічні (наукологічні) рухи; 6) демоністичні культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бергер П. Релігія, що відродилася і світова політика. – Вашингтон, 1999.
2. Виговський Л.А. Сакралізація та секуляризація як чинники змін сфер функціонування релігійного комплексу // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2004. – №43. – С.8–16.
3. Зиммель Г. Проблема релігійного положення // Избранное. – Т.1: Філософія культури. – М.: [б. и.], 1996. – С. 656.
4. Иларион, еп. Венский и Австрийский. Христианство перед вызовом воинствующего секуляризма [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [kiev-orthodox.org/site/ churchlife/1100/](http://kiev-orthodox.org/site/churchlife/1100/)
5. Ионин Л.Г. Социология культуры. – М.: ЛОГОС, 1996. – 200 с.
6. Йосипенко С.Л. Теолого-політична проблема в ранньомодерній духовній культурі. Стаття друга: секуляризація // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2006. – №58. – С.34–45.
7. Лукман Т. Интервью с профессором // Журнал социологии и социальной антропологии. – №4. – С.5–14 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.thearda.com>
8. Панков А.А. Секуляризація как социокультурная реальность современной Украины // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна. – 2002. – №3. – С.122–125.
9. Старк Р. Рациональна добірна теорія і релігія. – Каліфорнія : [б. в.], 1997.
10. Філіпович Л. Нетрадиційна релігійність: Проблема вибору // Сучасна релігійність: Зміст, стан, тенденції : Зб. м-лів I Всеукр. наук. конф., березень 2007. – Луцьк: [б. в.], 2007. – С.3–7.
11. Хилас Р. Деприватизированная стадия религии. Будущее изучения религии. – Бостон: [б. в.], 2000.
12. Шандор Ф. Дослідження процесу секуляризації // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка: Соціологія. Психологія. Педагогіка. – Вип. 24–25. – К.: Вид-во «Київський університет», 2006. – С.60–63.

Шевченко Ю.М. Секуляризаційні процеси в сучасній Україні.

У статті проаналізовано процес секуляризації релігії, її зміст, особливості та наслідки в сучасній Україні. В центрі уваги – сакралізація та секуляризація, що є показниками динаміки впливу релігії на суспільне життя. Висвітлено підходи до вивчення поняття «секуляризація».

Релігія змушена тією чи іншою мірою реагувати на постійні виклики з боку соціуму. У цьому контексті секуляризація може означати модернізацію, трансформацію форм релігії, що, зрозуміло, не обов'язково призводить до звуження її функціональності в суспільстві, оскільки вона може пристосовуватися до наявних форм буття, реалізовуватися у нових формах, які зовнішньо суттєво відрізняються від традиційних.

Ключові слова: секуляризація, постсекуляризація, релігійність.

Шевченко Ю.Н. Секуляризационные процессы в современной Украине.

В статье проанализированы процессы секуляризации религии, ее содержание, особенности и последствия в современной Украине. В центре внимания – сакрализация и секуляризация, являющиеся показателями динамики влияния религии на общественную жизнь. Освещены подходы к изучению понятия «секуляризация».

Религия вынуждена в той или иной степени реагировать на постоянные вызовы со стороны социума. В этом контексте секуляризация может означать модернизацию, трансформацию форм религии, что, разумеется, не обязательно приводит к сужению ее функциональности в обществе, поскольку она может приспосабливаться к имеющимся формам бытия, реализовываться в новых формах, внешне существенно отличающихся от традиционных.

Ключевые слова: секуляризация, постсекуляризация, религиозность.

Shevchenko Y.M. Trends sekulyaryzatsiynyh processes in modem Ukraine.

The article analyzes the formation process of secularization of religion characteristics its contents, characteristics and consequences of contemporary Ukraine. The focus of the process of secularization and sacralization what are the dynamics of the influence of religion on public life. The approaches to the study of the concept of «secularization».

Religion has to varying degrees, to respond to the constant challenges from society. In this context, secularization may mean upgrading, transformation forms of religion, which, of course, does not necessarily lead to a narrowing of its functionality in society because it can adapt to existing forms being realized in new forms that are externally significantly different from traditional ones.

Key words: secularization, postsecularization, religion.